

PRÒLEG

Àngels Mach i Buch

Presidenta de la Societat Andorrana de Ciències

L'any 2023, l'assemblea de socis de la Societat Andorrana de Ciències va decidir dedicar el 39è Cicle de conferències a commemorar el 30è aniversari del Tractat per la Unió Europea, i els 275 anys del *Manual Digest*, lemes que donen el títol a aquest volum. Aquests temes generals van ser escollits, l'un per la seva transcendència en aquesta Europa en què estem emplaçats, l'altre per la rellevància d'un llibre que, tants anys després de la seva publicació, encara és útil per al nostre país, i que el seu autor, Antoni Fiter i Rossell, va acabar d'escriure poc abans de la seva mort, l'octubre del 1748.

Després de la Segona Guerra Mundial, les tensions i la desconfiança entre països van conduir a la signatura del Tractat constituït de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (1951) per fer interdependents aquests sectors perquè cap país integrant no pogués mobilitzar llurs forces armades sense coneixement dels altres. L'integraven França, Alemanya Occidental, Bèlgica, Països Baixos, Luxemburg i Itàlia. El 1957, el Tractat de Roma va establir la Comunitat Econòmica Europea i la Comunitat Europea de l'Energia Atòmica per aprofundir la integració europea i per incloure la cooperació econòmica general. El 1965 el Tractat de Fusió (de Brussel·les) va racionalitzar les tres institucions europees en crear una Comissió i un Consell únics. L'Acta Única Europea (1986) va reformar les institucions per preparar l'adhesió d'Espanya i de Portugal el 1986, després de la integració de Dinamarca, Irlanda i el Regne Unit el 1973, i de Grècia el 1981, i agilitzar la presa de decisions per arribar al mercat únic. El febrer del 1992, el Tractat per la Unió Europea (de Maastricht), que va entrar en vigor l'1 de novembre de 1993, va preparar la unió monetària europea i va introduir elements d'unió política sobre la ciutadania, política de relacions exteriors i assumptes interns comuna i noves formes de cooperació entre els governs de la UE. Aquest gran canvi que facilitava la relació social, econòmica i política entre els països és el que es volia posar en relleu en el cicle de conferències.

Els objectius i els valors democràtics de la UE, com promoure la pau, el valors i el benestar dels seus ciutadans, la llibertat, seguretat i justícia, regular l'asil i la immigració, prevenir la delinqüència, establir un mercat interior, assolir un desenvolupament sostenible i un creixement econòmic equilibrat, protegir el medi ambient, promoure el progrés científic i tecnològic, reforçar la cohesió econòmica, social i territorial i la solidaritat entre països, respectar la diversitat cultural i lingüística, i finalment establir una unió econòmica i monetària amb l'euro com a moneda a tots els països, van ser un gran avenç col·lectiu. En un moment en què Andorra prepara el seu futur

amb un acord d'associació amb la UE, és rellevant recordar la trajectòria de la Unió Europea. El 1990 els territoris de l'Alemanya Oriental es van fusionar amb l'Alemanya Federal; al 1995 s'hi van unir Àustria, Finlàndia i Suècia, i el 1997 un nou tractat, el Tractat d'Amsterdam, va reformar les institucions de la UE per preparar la integració de nous països, completat el 2001 pel Tractat de Niça per poder funcionar de forma eficient 25 països membres. El 2004, Txèquia, Xipre, Eslovàquia, Eslovènia, Estònia, Hongria, Letònia, Lituània, Malta i Polònia s'hi van adherir, el 2007 Bulgària i Romania, i el 2013, Croàcia. L'intent del tractat per establir una constitució per a Europa del 2004 no es va ratificar. Tot i així, el Tractat de Lisboa el 2007 va fer la UE més democràtica, eficient i millor capacitada per abordar tots junts problemes mundials com el canvi climàtic.

El 23 de juny del 2016, el poble del Regne Unit, votant en referèndum amb una participació del 72,21%, va decidir sortir de la UE per un marge estret del 51,89% de vots (Gal·les, una part d'Irlanda del Nord i gran part d'Anglaterra), mentre que els votants d'Escòcia, la major part d'Irlanda del Nord, Gibraltar, Cardiff, la costa oest i la costa sud, l'entorn de Londres i els entorns de centres econòmics d'Anglaterra haurien preferit quedar-s'hi, amb un 48,11%. Els tràmits per arribar a un acord de sortida es van retardar fins al 31 de gener del 2020, quan es va fer efectiu el Brexit, que ha produït entrebancs al comerç i als intercanvis transfronterers, les comunicacions, la gestió d'actius, assajos clínics, la justícia civil i mercantil, transport aeri i per carretera, serveis bancaris i de pagament, béns culturals, protecció de dades, dret de societats, productes químics, cosmètics i medicaments... Les conseqüències per a les administracions públiques, les empreses i els ciutadans han estat de gran abast, fins tot havent signat l'Acord de Comerç i Cooperació entre la UE i el Regne Unit *in extremis* el 30 de desembre del 2020 i que va entrar en vigor l'1 de gener del 2021.

Dues de les conferències que inclou el llibre versen sobre els lemes triats per a l'any 2023. L'advocat i jurista, i professor de Dret Comunitari Europeu a la Universitat de Barcelona, Joaquim Llimona, tracta en el seu article de l'acord d'associació amb la UE com a una via per a un espai Andorra-Pirineu. Joan Massa, filòsof, professor, ex-secretari del Copríncep Episcopal i president de la Secció Acadèmica de la SAC, commemora els 275 anys del *Manual Digest*, en recorda la vigència encara en l'actualitat i considera que Antoni Fiter i Rossell va ser un *influent* de la seva època quan s'hi refereix, i que arriba fins a nosaltres.

En l'àrea de les arts, el llibre conté l'article de Fabiola Sofia Masegosa i Gayo, doctora en Filologia i professora, *Sorolla, entre l'impressionisme i el luminisme*, commemoratiu dels 100 anys de la mort del pintor. En l'article *La diversitat cultural europea. Les arts escèniques en una Europa en comú*, Joan Anton Rechi i Obiols, director de teatre i director d'escenografia, ens recorda com les obres teatrals i les òperes que es representen a Europa interessen i emocionen arreu, dins la setmana de celebració del Dia mundial de la diversitat cultural del Comú d'Andorra la Vella.

En l'àmbit de la salut podem trobar els articles de la Dra. Eva Heras, cap del Servei Envel·liment i Salut de l'Hospital Nostra Senyora de Meritxell, a l'entorn dels programes que s'estan duent a terme en el camp de la geriatria. Gina Lenzi-Casal de Devau, doctora en neurociències andorrana a la Universitat de Montpeller, en l'article *Mémoire et oubli. Vieillesse et Maladie d'Alzheimer* reflexiona sobre la memòria i l'envel·liment i el deteriorament cerebral en motiu

del Dia internacional de la malaltia d'Alzheimer. I l'article de Teresa Capell i Capell, doctora en farmàcia i catedràtica del Grup de Biotecnologia Vegetal Aplicada de la Universitat de Lleida-Agrotecnio, ens recorda l'evolució i aplicacions de l'enginyeria genètica a les plantes cultivades per a fer-les més resistents, amb característiques noves i productores de molècules d'ús farmacèutic i recorda la història de la vacunació.

En l'àmbit de la literatura social, l'escriptor Josep Carles Laínez, i Rosa Maria Rodríguez i Magda, filòsofa i participant en el llibre *Ante el desorden del mundo*, coordinada per Manuel Cruz, escriuen dos articles sobre 'Odi, violència i emancipació', el capítol del llibre del qual és coautora Rosa Maria.

Les noves tecnologies són la matèria de l'article preparat per Alan Ward, doctor en Societat de la Informació i del Coneixement i professor, *Tinc una alumna que vol ser 'gamer': algunes reflexions sobre la didàctica de les noves tecnologies a Andorra*, i els quatre articles resultants de la taula rodona sobre els reptes actuals de la intel·ligència artificial: en el camp universitari, de Jordi Herrera i Joancomartí, professor al Departament d'Enginyeria de la Informació i les Comunicacions de la UAB; en el periodisme, d'Oscar Serrano i Miranda, periodista de RTVA; l'impacte en el sector bancari, d'Anna Cortés i Besolí, màster en Ciència de Dades, responsable de Business Intelligence & CRM de Creand; i els desafiaments en l'àmbit de la filosofia i el pensament en l'ensenyament, de Carles González i Mingorance, professor de Filosofia al centre de batxillerat de l'Escola Andorrana.

La col·lecció de fotografies *L'Or Blanc*, que gentilmente ens ha cedit l'artista Èric Rossell i Vela, ens recorda la fragilitat del nostre entorn, tan dependent de la neu.

El 28 de maig del 1983, perquè ja havia començat un cicle de conferències previ, un grup de professionals andorrans i residents interessats en la divulgació de la ciència a Andorra van entrar una súplica al Consell Executiu signada per Josep Vilanova, Casí Arajol, Elisa Muxella, Meritxell Fiter, Ramon Cereza, Jaume Casal i Jacint Casal per tal de legalitzar una entitat associativa científica i cultural no lucrativa amb el nom de Societat Andorrana de Ciències, a l'estil de les societats científiques anglosaxones, que tindria com a àmbit geogràfic d'actuació el Principat d'Andorra.

L'agost del 1983 es va reconèixer oficialment la Societat Andorrana de Ciències, però atès que va començar la seva activitat organitzant el primer cicle de conferències seguint el curs escolar lectiu de setembre a juny, en l'assemblea general es va decidir celebrar el 40è aniversari a any vençut.

Diuen els seus objectius i finalitats, en l'article 2 dels estatuts, presentats amb el document, que l'objecte de la Societat Andorrana de Ciències era, i ho és encara, impulsar l'activitat dels seus socis en les diferents branques científiques. I també com a finalitats: a) Les relacions amb altres associacions de semblant objecte tant d'Andorra com d'altres estats. b) L'organització d'activitats, seminaris i conferències. c) La publicació de treballs, estudis i documents científics i de divulgació. d) La promoció de relacions amb els estudiants andorrans de les diferents branques científiques.

Antoni Morell, com a secretari general del Govern, va signar el Decret 313/B/83 en què s'autoritzava la creació de l'entitat i els seus estatuts el 15 d'agost del 1983.

Quaranta anys després, el Cicle de Conferències amb què es va començar la trajectòria de la

SAC ha anat seguint el seu camí i en queda constància en els 3 llibres *Recull de conferències* de la primera època (1984, 1985 i 1986), 12 llibres de la segona època (1994-2005), en què van quedar una part de conferències sense publicar, entre 1987 i 1993, per falta de recursos; 15 llibres entre 2006 i 2021, en què els articles del Cicle de Conferències es va editar conjuntament amb els textos produïts en els Debats de Recerca, en tenir com a objectiu la divulgació de la ciència els dos projectes, i una quarta època, iniciada amb el recull del Cicle de Conferències 2022, en què es van separar els Debats de Recerca i va quedar el cicle novament individualitzat. Per tant, el llibre del 39è Cicle de Conferències de la SAC és el 32è en aquest projecte, i des de l'any 2010 gaudeix de tenir un ISBN propi, amb el prefix de la SAC 978-99920-61-74-9.

Els articles publicats en la col·lecció del reculls del Cicle de Conferències sumen 353 DOI (Digital Object Identifier) i 33 fotògrafs del país hi han col·laborat des del 1984 fins ara cedint els seus treballs fotogràfics que s'inclouen en cada llibre recull d'articles del Cicle de Conferències. Des del 2006 s'ha complementat la publicació dels textos dels conferenciants amb l'enregistrament audiovisual, consultable a l'Arxiu Nacional d'Andorra, i des del 2016 al canal de la SAC a Youtube. Tot i així, la publicació en llibre imprès i la seva versió digital segueix sent important dins la reflexió, detall i cites que comporta l'escriptura i per al currículum dels autors.

Aquest llibre, que conté els articles que reflecteixen l'activitat del cicle anyal i, com és tradició des del començament, una col·lecció de fotografies de l'artista andorrà Èric Rossell i Vela, s'edita gràcies a la col·laboració del Ministeri de Cultura, Joventut i Esports, el Comú d'Andorra la Vella i els socis de la SAC, que hi donen el seu suport amb l'abonament de les quotes i l'acompanyament a les conferències i al públic en general que ens segueix. Vagi el nostre agraïment més sincer a tots els autors i institucions que han col·laborat en aquesta publicació, que desitgem sigui una eina útil per al present i amb vista al futur.